

Nu krävs avgränsning, prioritering och samarbete

John Lovén

80-talets signum blir sannolikt fortsatt social problemtillväxt samtidigt med en svag materiell resurstillväxt. Inga professionella resurser kommer att räcka till. De professionella insatserna blir i bästa fall fungerande komplement. Naturliga riktlinjer är därvid att barn- och ungdomspsykiatri på länsnivån tar hand om psykotiska och andra barn med särpräglade psykiska störningar som kräver psykiatrisk kompetens. På den lokala nivån borde BUP se som sin huvuduppgift att arbeta genom de organisationer som naturligt hör hemma på den lokala nivån, dvs primärvård, socialtjänst och skola.

John Lovén är socialchef i Norrköpings kommun.

En realistisk diskussion om barnpsykiatri, socialtjänst och andra samhällsomsorger måste föras i insikt om att verksamheterna inte kan fortsätta att växa som hittills!

80-talets signum blir sannolikt fortsatt social problemtillväxt samtidigt med en svag materiell resurstillväxt. Eller ingen resurstillväxt alls.

Problemen har – förenklat uttryckt – sina främsta orsaker i brist på arbete och brist på gemenskap mellan människor. Det handlar om en otillräcklig och skiktad arbetsmarknad, ett försvagat familjeliv, uttunnade sociala nätverk osv.

Resursbristen följer av den dystra utvecklingen för samhällsekonomin. De närmaste åren ger nog många tillfällen till övning att pruta på ambitioner och resursanspråk.

Om man i det läget vill ha någon bredd att tala om i ansträngningarna att förebygga och direkt motver-

ka otrygghet och aggressivitet hos barn, håglöshet och destruktiva beteenden hos ungdomar, konflikter mellan vuxna osv kommer inte professionella resurser att räcka till. Då krävs kunskaper, opinionsbildning och politiska handlingar till stöd för förnyelse av arbetslivet, familjelivet, boendet och folkrörelserna. De professionella insatserna blir i bästa fall fungerande komplement, kunskapskällor och stöd i de verkligt svåra krissituationerna.

Gemensamt programarbete

Avgränsning av ansvarsområden och prioritering av uppgifter måste – oavsett resultaten av kommande statligt utredningsarbete om huvudmannafrågor mm – på ett helt annat sätt än hittills läggas till grund för huvudmännens (kommunernas och landstingens) planering, resursuppbbyggnad och utvecklingsarbete. Det förutsätter ett gemensamt programarbete på lika villkor, där man öppet redovisar vad man står för, vilka mål man har, vilka prioriteringar man gör.

Det blir mot den bakgrunden orimligt att på den lokala nivån – kommunen eller kommundelen – bygga upp organisationer som i stor utsträckning är parallella och arbetar med likartade problem men ändå fungerar i huvudsak oberoende av varandra.

Inom kommunerna förläggs allt mera av de sociala insatserna till en integrerad områdesorganisation för barnomsorg, äldreomsorg och socialt arbete. Inom hälso- och sjukvården pågår en utveckling mot en primärvård, som på den lokala nivån innebär samverkan med den primärkommunala sociala omsorgen. En grundtanke är att kompetenshöjning i förebyggande och stödjande insatser förutsätter en viss renodling av huvudmännens uppgifter och fördjupad samverkan i successivt utvecklat lagarbete.

Behovet – inte motivationen – bör vara styrande för resursanvändningen lika väl som för kunskaps- och metodutvecklingen.

naturligt hör hemma på den lokala nivån, dvs primärvård, socialtjänst och skola.

Först i andra hand – och då i direkt samarbete med nyssnämnda organisationer – bör BUP själv gå in med rådgivning och terapi.

Avgörande för valet av arbetsuppgifter bör vara barns, ungdomars och föräldrars behov av stöd sådana dessa behov – utifrån de övergripande mål som behöver formuleras – definieras i samråd mellan berörda parter. Behovet – inte motivationen – bör vara styrande för resursanvändningen lika väl som för kunskaps- och metodutvecklingen.

För socialtjänstens vidkommande kan tre huvudområden för samverkan urskiljas:

1. Inom *barnomsorgen* finns ett viktigt fält för samarbete, där BUP står för konsultation utifrån sin speciella kompetens utan att ta över den kommunala personalens uppgifter. En förutsättning för samarbetet bör vara gemensamt utarbetade riktlinjer för fördelning av uppgifter och ansvar mellan den kommunala förvaltningens egen personal (barnomsorgsassistent, socialassistent och i större kommuner psykologer med uppgift att på olika sätt stödja främst föräldrar och personal) och BUP-personalen. Det duger inte att bara kliva på, om man vill undvika onödiga motsättningar och kompetenskonflikter. Här bör helst finnas politiskt förankrade riktlinjer och utvecklingsprogram. Barnomsorgens mål och inriktning är i sista hand en fråga om värderingar och politik.
2. På likartat sätt bör finnas riktlinjer och program

för samverkan i *psykosocialt behandlingsarbete* kring problem av psykosocial natur hos barn och ungdomar.

Missbruk och andra destruktiva beteenden hos besvikna och håglösa ungdomar, misshandel av barn, konflikter mellan barn och föräldrar osv kan sällan bearbetas enbart med resursförstärkningar och miljöförändringar. Socialarbetaren tvingas bearbeta relationer, självuppfattning, normer, normkonflikter, reaktionsmönster etc. Psykiatrisk-psykologisk konsultation kan bli ett viktigt stöd för adekvat problemuppfattning och realistiska val av handlingsalternativ i det sociala arbetet.

3. Handläggningen av *familjerättsärenden* har i många kommuner utvecklats mot *familjerådgivning*. "Familjerättssektionen" blir mer eller mindre en "rådgivningssektion".

Här finns utrymme inte bara för konsultation från BUP utan också för direkt samarbete i rådgivningssituationen. Om nu inte BUP skyggar för att stå för ett utåtriktat samarbete?

Kanske kan man i större kommuner tänka sig en form av gemensam rådgivnings- och familjerättsenhet? Som också kunde bli något av ett gemensamt utvecklingscentrum? Det barnpsykiatriska teamet har nog sina fördelar men får inte bli ett hinder för flexibla formationer av arbetslag oberoende av huvudmanna- och specialistgränser.

Kommun och landsting bör för övrigt – oavsett hur huvudmannaskapet kommer att bli delat – kunna gå in i ett fördjupat samarbete utan att det ska behöva bygga på ekonomiska ersättningar i den ena eller andra riktningen.

Ett sådant samarbete kan – som antytts ovan – knappast utvecklas utan gemensamt programarbete och strukturerade utvecklingsinsatser på olika nivåer.